

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในชมพูทวีปกว่า ๒,๖๐๐ ปีมาแล้ว โดยพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ธรรม หลังจากพระองค์ทรงพยายามบากบั่นในการแสวงหาโมกขธรรมเป็นเวลา ๖ ปี เมื่อตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญประโยชน์ ๓ ประการ คือ อุตตตถะ ประโยชน์ตน ปรีตถะ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น และอุภยัตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย พระองค์ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์ คือ การตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ และทรงบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น^๑ หลังจากพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ จึงปรากฏพระนามในโลกว่าพระพุทธเจ้า ณ ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ที่พุทธคยา เมื่อพระชนม์ได้ ๓๕ พรรษา^๒ และทรงพิจารณาถึงหลักธรรมที่ได้ตรัสรู้ว่าเป็นธรรมที่ลึกซึ้งยากแก่สัตว์ผู้มีจุลในดวงตาน้อยจะรู้แจ้งเห็นจริงได้ พระองค์ทรงเปรียบบุคคลเช่นกับดอกบัวที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทรงอุปมาเหมือนในกออูบล ในกอปทุมหรือในกอบุญทริก ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกบุญทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จมอยู่ในน้ำ ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกบุญทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ อยู่เสมอน้ำ ดอกอูบล ดอกปทุม ดอกบุญทริก บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ขึ้นพ้นน้ำ ไม่แต่น้ำ ฉันทิ^๓

ในเวลาต่อมาภายหลังตรัสรู้ได้ไม่นานนัก พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศพระธรรมที่ตรัสรู้มาจนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงตามพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดง ขณะนั้น พระอรหันตสาวกได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก ๖๐ องค์ รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วยเป็น ๖๑ องค์เพื่อให้พระธรรมคำสอนแผ่ไปในมวลมนุษยชาติและเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม พระองค์จึงทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าพระสาวก ซึ่งเป็นพระอรหันต์รุ่นแรก จำนวน ๖๐ รูป เพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาด้วยกัน โดยตรัสว่า

^๑ พระราชนิพนธ์ (ประยูร ธมฺมปุตฺโต), เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑), หน้า ๖.

^๒ ชูศักดิ์ ทัพย์เกสรและคณะ, พระพุทธเจ้าสอนอะไร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐.

^๓ วิ.ม. (ไทย) ๔/๘/๑๔.

ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีรูปในตาน้อยมีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม^๔

พระสงฆ์สาวกทั้งหลาย ได้ยึดถือหลักการนี้ในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับจนกระทั่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากนั้น พระสาวกได้ทำหน้าที่สืบต่อการเผยแผ่พระศาสนาตามสายของอาจารย์และศิษย์ด้วยวิธีบอกต่อ ๆ กันด้วยปากต่อปากที่เรียกว่า มุขปาฐะ จนถึงการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๓ โดยมีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธานในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ประมาณ พ.ศ. ๒๓๕ มีการคัดเลือกพระสงฆ์แบ่งออกเป็นสาย ๆ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ มีหลักฐานปรากฏว่าพระโสณเถระและพระอุตตรเถระได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมิประเทศ และได้แพร่หลายออกไปตามลำดับ การที่ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนามาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะเหล่าพุทธสาวกทั้งหลายช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเอง^๕

ในยุคปัจจุบันนี้ ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีการเผยแผ่พุทธธรรมในสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชาคมโลกตื่นตัว มีความสนใจใฝ่รู้ในพระพุทธศาสนาและต้องการปฏิบัติธรรมกันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีกรรวมกลุ่มตั้งชมรมหรือสมาคมวิปัสสนากรรมฐานในแต่ละประเทศมีจำนวนเพิ่มขึ้นในทุกๆปี มีการบรรยายธรรมและปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องในองค์กรชั้นนำของโลกเช่น บริษัทกูเกิลจำกัด (Google Inc.) เป็นต้น และมีข้อสังเกตจาก American Religious Identity Survey (ARIS) ที่ระบุว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๐ ถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๐ ในช่วงสิบปีนี้ คนอเมริกันหันมานับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นถึง ๑๗๐%^๖

สำหรับประเทศไทยนั้น ถือว่าเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดประเทศหนึ่ง ในแต่ละปีจะมีชาวต่างชาติจำนวนมากเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย จะมีนักท่องเที่ยว

^๔ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๕ จานงค์ ทองประเสริฐ, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**, (กรุงเทพมหานคร : อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๒๘๖.

^๖ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.americanreligionsurvey-aris.org> [๑ พ.ค. ๒๕๕๙].

จำนวนไม่น้อยที่สนใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนา ซึ่งนักท่องเที่ยวกุมนั้นต่างมีความคาดหวังว่า บรรดาวิถาวารามต่างๆ จะให้ความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ โดยข้อเท็จจริงแล้วพบว่าสถาบันเหล่านี้ไม่สามารถจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพแก่ชาวต่างชาติได้ จึงได้มีสถาบันระดับอุดมศึกษาของสงฆ์จำนวน ๒ แห่งในจังหวัดเชียงใหม่คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) วิทยาเขตล้านนา ได้เล็งเห็นความสำคัญในปัญหานี้ จึงได้จัดให้มีโครงการสนทนารธรรมกับพระ หรือในชื่อภาษาอังกฤษเรียกว่า **MONK CHAT** และโครงการนี้ได้ถูกจัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒^๗ ที่ มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ วัดสวนดอก โดยพระปลัด ดร.เสนห์ ธรรมวโร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ ในเวลาต่อมา ได้มีการนำรูปแบบโครงการนี้ไปใช้ที่วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร, วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร, วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, วัดผ้าขาว และวัดศรีสุพรรณ เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า โครงการ MONK CHAT ของสถาบันทั้งสองแห่ง (มจร. และ มมร.) มีความเป็นมาและมีวิธีการบริหารจัดการอย่างไร ประสบความสำเร็จและมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการสืบค้นข้อมูล เพื่อดำเนินการศึกษาวิจัยต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษากำเนิดและ พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ เพื่อต้องการทราบรูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๑.๓.๒ เพื่อต้องการทราบกำเนิดและ พัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ๑.๓.๓ เพื่อต้องการทราบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

^๗ Phra Saneh Dhammavaro, **Thai Buddhist Monk Chat Program**, (Chiangmai : Academic Affairs Office Mahachulalongkorn Rajavidyalaya, 2552), Forward Page.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งขอบเขตในการวิจัยจะเน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม(Field Research) ควบคู่กันไป ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก กำเนิดและพัฒนาการโครงการ MONK CHAT และผลที่เกิดจากโครงการ MONK CHAT นอกจากนี้แล้ว มีการเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บใหม่ (Primary Data) คือเป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลโดยตรง ยังไม่เคยมีการเก็บรวบรวมมาก่อน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑.) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่

- ก.) พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙
- ข.) คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่

- ก.) งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการสาขาอื่น ที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก
- ข.) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยนี้ใช้กรณีศึกษาพระสงฆ์และนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติดี ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ในโครงการ MONK CHAT โดยแยกเป็น มจร. วัดสวนดอก (พระสงฆ์ ๑๐ รูป เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๐-๒๔ ม.ค. ๒๕๕๙ และชาวต่างชาติ ๑๐ คน เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๘-๙ ธ.ค. ๒๕๕๘) และที่ มมร. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร (พระสงฆ์ ๑๐ รูป และชาวต่างชาติ ๑๐ คน เก็บข้อมูลเมื่อวันที่ ๒-๑๖ ก.พ. ๒๕๕๙)

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการวิจัยในพื้นที่ มจร. วัดสวนดอก และ มมร. วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างการเผยแพร่ธรรมะที่นำมาใช้เป็นบรรทัดฐาน ซึ่งพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเผยแพร่ อันได้แก่ การสนทนา การบรรยาย ประกอบกับสื่อประสม การตอบปัญหา และการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น

การเผยแพร่ หมายถึง การทำให้ขยายออกไป การทำให้ขยายวงกว้างออกไป ทำให้เป็นที่แพร่หลาย ที่พระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT ถ่ายทอดความรู้ในหลักธรรมพระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติ

MONK CHAT หมายถึง โครงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างชาติโดยวิธีการสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งดำเนินการโดยพระสงฆ์ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของพระพุทธศาสนาตลอดจนความเชื่อของผู้คนและศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนากับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” มีเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑.๖.๑ เอกสาร

๑) **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** จากหนังสือ “พุทธวิธีในการสอน” ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า มีหลายแบบหลายอย่าง วิธีการตอบปัญหาก็เป็นอีกแบบหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะผู้ที่มาถามปัญหานั้น นอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในธรรมต่างๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่น บ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนา หรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตน บ้างก็ถามเพื่อลองภูมิ บ้างก็เตรียมถามเพื่อข่มปราบให้อับจน หรือให้ได้รับความอับอาย ในการตอบพระพุทธองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระภิกษุจะต้องศึกษาพุทธวิธีในการสอน นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับยุคปัจจุบัน เพื่อที่จะทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวร^๑

๒) **ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์** จากหนังสือเรื่อง “ประเทศจีนกับพระพุทธศาสนา(ฝ่ายมหายาน)” ได้กล่าวไว้ว่า พระพุทธองค์มุ่งสอนวิธีอันจะช่วยให้มนุษย์เราถึงซึ่งความรู้แจ้ง แม้สัจธรรมนั้นจะมีเพียงหนึ่ง แต่วิธีที่จะบรรลุถึงพระธรรมนั้นแตกต่างกันออกไป เพราะมนุษย์เราแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในบุคลิกลักษณะ อารมณ์และความนึกคิด ดังนั้นพระพุทธองค์จึงทรงสอนแยก

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๖).

ออกเป็น ๓ วิธี วิธีที่หนึ่ง สำหรับผู้ฟังเหมาะสำหรับผู้ที่มีจิตโน้มแน่วและศรัทธาในการฟังธรรมจากพระพุทธรองค์ อีกวิธีหนึ่งสำหรับพระปัจเจกพุทธเจ้า สำหรับผู้ปรารถนาความสงบและการปฏิบัติสมาธิโดยลำพัง และวิธีที่สามเป็นวิธีของพระโพธิสัตว์ ผู้ปรารถนาจะช่วยสัตว์โลกให้ข้ามพ้นโอฆสงสาร ก่อนที่ตนจะได้เข้าสู่พระนิพพาน วิธีทั้งสามนี้เรียกว่าเป็นกุศโลบายแห่งพระพุทธรเจ้า^๙

๓) วคิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธวิธีในการสอนว่า “พุทธวิธีในการสอนหมายถึง วิธีการที่พระพุทธรเจ้าทรงสอนพุทธบริษัทด้วยพุทธวิธีหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้ฟังเพื่อประโยชน์มากที่สุด เมื่อจบการสอนโดยวิธีมีจุดมุ่งหมายในการสอน ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อให้ผู้ฟังรู้จักเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (๒) เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ทรงแสดงธรรม อย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง (๓) เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรม มีคุณเป็นอัครจริยสามารถยังผู้ฟังปฏิบัติตามให้ได้รับผล ตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน”^{๑๐}

๔) สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ จากหนังสือเรื่อง “การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์” กล่าวไว้ว่า การสัมภาษณ์นักเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งหลักและวิธีการในการเผยแผ่ธรรมะของนักเผยแผ่ธรรมะนั้น พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กัลยาโณ) กล่าวว่า “ต้องมีความรู้ โดยมีพื้นฐานมาจากศึกษา บวชเรียนในเรื่องที่ถูกต้อง ไม่เบี่ยงเบนไปทางไสยศาสตร์ ต้องรู้ให้พอ รู้ให้มั่นใจ ประพจน์ได้ในสิ่งที่รู้ วิธีการก็คือ การพูดให้เป็น ทำให้ดู อยู่เป็นสุขให้เห็น หรือทำงานให้เป็นตัวอย่าง ต้องมีบุคลิกที่ดี มีความตั้งใจดี มีความเข้าใจในวิธีที่จะทำให้อะไรคนสนใจได้เป็นอย่างดี”^{๑๑}

๕) บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์ ได้กล่าวถึงความรู้ไว้ในหนังสือ “เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย”^{๑๒} ว่า ความรู้คือสิ่งที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า และประสบการณ์ เป็นความสามารถเชิงพฤติกรรมทางสมอง สามารถวัดได้ด้วยการใช้แบบทดสอบ สามารถแบ่งระดับความรู้ได้ตามทฤษฎีของบลูมและคณะเป็น ๖ ระดับคือ (๑) รู้จำ (Knowledge) คือความสามารถในการจำได้ (๒) เข้าใจ (Comprehension) คือความสามารถในการอธิบายสื่อความหมาย ประกอบด้วยการแปลความ การตีความ และการขยายความ (๓) ประยุกต์ (Application) คือความสามารถในการเข้าใจแนวคิดนั้นๆ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆได้

^๙ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, **ประเทศจีนกับพระพุทธศาสนา(ฝ่ายมหายาน)**, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖).

^{๑๐} วคิน อินทสระ, **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๕).

^{๑๑} สมเกียรติ เรืองอนันต์เลิศ, “การเปิดรับธรรมะในยุคโลกาภิวัตน์”, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๒} บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์, ศ., **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๕๓).

(๔) วิเคราะห์ (Analysis) คือความสามารถในการแยก แยกความรู้เป็นส่วนย่อยๆ จัดเรียงเป็นลำดับของส่วนย่อยๆนั้น ให้เห็นความสำคัญ เห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (๕) สังเคราะห์ (Synthesis) คือความสามารถในการรวม ผสม ผสานส่วนย่อยๆเข้าด้วยกันให้เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นแบบแผนหรือโครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และ (๖) ประเมิน (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆทั้งเนื้อหาและวิธีการ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยว่ามีหลายวิธี เช่น การคัดลอกข้อมูลที่มีอยู่ (Collection of Secondary Data) การสังเกต (Direct Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) และการใช้แบบวัด (Self Report) ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป

การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุย ซักถามเรื่องราวต่างๆระหว่างคนอย่างน้อยสองคน เป็นการถามตอบกันโดยตรง มีข้อดีคือ ได้รับคำตอบครบถ้วนและมีความคลาดเคลื่อนน้อย เป็นวิธีที่แยกข้อเท็จจริง ความเห็น และอารมณ์ออกจากกันได้ นอกจากนั้นในการสัมภาษณ์ หากมีข้อสงสัยข้องใจก็สามารถสอบถามทบทวนกันได้ทันที ทำให้เข้าใจกันได้ทุกประเด็นก่อนตอบ

การสังเกต หมายถึง การสังเกตโดยตรง ที่ผู้วิจัยใช้ประสาทสัมผัสอันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย การสังเกตหรือการสัมผัสพฤติกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นโดยตรง ไม่ต้องอาศัยสื่อหรือเครื่องมือใดๆไปกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมออกมา การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตคือการที่ผู้วิจัยเข้าไปเฝ้าดูอาการหรือพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง และจดบันทึกผลตามความเป็นจริง โดยไม่มีการสอบถามหรือพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่าง มีข้อดีคือ ได้ข้อมูลที่เป็นเท็จจริงที่มีความเชื่อถือได้สูง และสามารถรวบรวมข้อมูลบางชนิดที่ผู้ถูกสังเกตอาจจะไม่สะดวกให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑) พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหลา) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” พบว่า พระสารีบุตรเถระมีบทบาทการเผยแผ่ให้พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายจนได้รับยกย่องให้เป็นพระธรรมเสนาบดี บทบาทโดยตรงของท่าน ท่านเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยให้คำแนะนำ ปรึกษา สนทนาตอบปัญหาธรรมและการแสดงธรรม โดยเฉพาะท่านเองได้รับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ท่านมีปัญญาเฉลียวฉลาดล้ำเลิศ และมีวิธีการนำไปถ่ายทอดแก่พุทธบริษัทเข้าใจได้โดยง่าย ท่านสามารถแสดงพระธรรมจักรและจตุราริยสัจให้กว้างขวาง พิศดารจนได้รับยกย่องจากพุทธองค์ ซึ่งถือเป็นพระเถระที่มีบทบาทในด้านต่างๆ มากมาย ถึงท่านจะได้รับยกย่องอย่างไร แต่ท่านมิได้ทะนงตนกลับเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เสมอต้นเสมอปลาย ตลอด ตั้งแต่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา พระสารีบุตรเถระท่านได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ของท่าน ในการ

อบรมสั่งสอนทั้งพระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้ที่ได้ฟังธรรมจากท่านก็จะได้รับความกระจ่างแจ้ง จนสามารถบรรลุธรรมได้ในที่สุด ท่านได้อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาจนกระทั่งปรินิพพาน^{๑๓}

๒) พระมหาวิศิษฐ์ ญาณวฑฺฒโน (ภุชวี) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอุปมาภพในมิลินทปัญหา” พบว่า คัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นเรื่องราวการโต้ตอบปัญหา ระหว่าง พระเจ้ามิลินท์ผู้ถามปัญหากับพระนาคเสนเป็นผู้ตอบปัญหา เป็นคัมภีร์สำคัญยิ่งคัมภีร์หนึ่งในพระพุทธศาสนาเถรวาท พระอรรถกถาในลังกาโดยเฉพาะพระพุทธโฆษาจารย์ มักอ้างอิงข้อคิดเห็นในคัมภีร์นี้เป็นหลักฐาน ยืนยันการตีความหมายพุทธธรรมในงานของท่าน คัมภีร์มิลินทปัญหา มีคุณค่าทั้งในด้านเนื้อหาสาระที่สอดคล้องตามบาลีพระไตรปิฎก และในด้านอรรถรสแห่งวรรณคดีบาลี เป็นคัมภีร์พุทธปรัชญาที่มีลีลาการดำเนินเรื่องที่ชวนติดตามเช่นเดียวกับบทสนทนาของพลาโต (Dialogues of Plato) ลักษณะเด่นของคัมภีร์ คือการใช้อุปมาอุปไมย ปัญหาที่ไม่ชัดเจนก็ทำให้ชัดเจน สิ่งที่เป็นนามธรรมก็สามารถนำมาเปรียบเทียบให้เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน^{๑๔}

๓) พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ท่านมีในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้ คำปรึกษา สนทนา ตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรม โดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้า แล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการที่ ต่างๆ เช่น การบรรยาย การอธิบาย ขยายข้อความ เปรียบเทียบ และถามตอบ เป็นต้น จนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส และยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีบางส่วนที่มีได้หันมา นับถือพระรัตนตรัย เพราะยังยึดติดอยู่กับลัทธิดั้งเดิม ถึงกระนั้นก็ยังมีความเคารพนับถือในตัวท่านเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งก็เท่ากับว่า ท่านได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับว่าเป็นตัวแทนแห่งการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี^{๑๕}

^{๑๓} พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหลา), “การศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๔} พระมหาวิศิษฐ์ ญาณวฑฺฒโน (ภุชวี), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอุปมาภพในมิลินทปัญหา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

^{๑๕} พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม, “บทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗).

๔) พระวุฒิกर्ณ วุฑฒิกโรณ (พรมพิมพ์) ในงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต)” สรุปผลการวิจัยว่า^{๑๖} เนื้อหาของพระราชาวรมุณีนี้น่าสนใจ คือ มีเนื้อหาเรื่องการบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท คือ (๑) เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม (๒) เนื้อหาประเภทบูรณาการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (๓) เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา (๔) เนื้อหาประเภทวิชาการ

๕) พระมหาบุญเลิศ ธมมทสฺสี ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิฑายกม (หลวงพ่อกุณ ปริสุทฺโธ)” พบว่า สื่อที่กลุ่มตัวอย่างใช้รับสารของพระราชาวิฑายกม เมื่อรวมกันแล้วตั้งแต่รับฟังบ่อยมาก รับฟังบ่อย รับฟังปานกลาง และรับฟังไม่ค่อยบ่อย ปรากฏว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการรับฟังสื่อมากที่สุดคือโทรทัศน์ รองลงมาคือวิทยุ กระจายเสียง ซึ่งลักษณะและลีลาที่พระราชาวิฑายกมใช้ในการสนทนาธรรม และตอบปัญหาธรรมแก่พุทธบริษัท หรือสื่อมวลชน ท่านใช้ลีลาเหล่านี้คือ

(๑) อธิบายธรรมหรือบรรยายไม่ยาว มีเนื้อความสั้นกะทัดรัด ฟังง่าย ใช้ภาษาพื้นบ้าน แต่ชัดและลุ่มลึก

(๒) ทำให้มองเห็นภาพไปในตัวด้วย โดยไม่ต้องยกอุทาหรณ์ และเปรียบเทียบมากมาย เพราะเป็นการพูดแบบทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

(๓) ทำให้เกิดมีกำลังใจและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความกล้าที่แสดงออกในทางสร้างสรรค์สิ่งดีๆ เพื่อเป็นการให้กำลังใจสำหรับผู้ที่ไม่รู้ และอยากประสบผลสำเร็จ

(๔) พูดด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และสร้างอารมณ์ขัน ทำให้จิตใจเราไม่เบื่อหน่าย และเหมาะสำหรับผู้ฟังทุกระดับชั้น^{๑๗}

๖) แม่ชีคมคาย คุมพันธ์ ได้ทำการการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธอาจารย์ (โรเบิร์ต สุมะโธภิกขุ) พบว่า คณะสงฆ์ไทยมีพระธรรมทูตที่ทำงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านสุเมธโภภิกขุ ท่านอาศัยสื่อ คือ หนังสือ นิตยสาร ร้อยละ

^{๑๖} พระวุฒิกอร์ณ วุฑฒิกโรณ (พรมพิมพ์), “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

^{๑๗} พระมหาบุญเลิศ ธมมทสฺสี, “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิฑายกม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

๕๔.๐ จากการที่มีสื่อในครอบครอง ร้อยละ ๒๔.๑ โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ผิดศีลน้อยลง^{๑๘}

๗) พระไพโรจน์ อตุโล (สมหมาย) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)” สรุปผลการวิจัยว่า พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้มีการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบในการปฏิบัติธรรม ด้วยการบวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง และสอนให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง และเป็นต้นแบบในการศึกษา มีการศึกษาทางคฤหัสถ์และคฤหัสถ์ทางธรรม มีความอุตสาหะอดทน ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาอย่างลุ่มลึกแล้วออกมาเผยแผ่ให้พุทธบริษัทศึกษา เรียนรู้ประพฤติปฏิบัติ และมีการเผยแผ่ด้วยเทคนิควิธีการ, สื่อ, เอกสารและสิ่งพิมพ์ที่หลากหลาย เช่น ทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์, ใช้สื่อศิลปะ, สร้างโรงมหรสพทางวิญญาณ เป็นต้น

ผลกระทบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) มีต่อสังคมไทยหลายด้าน คือ (๑) ผลกระทบการส่งเสริมพระพุทธศาสนา อาทิเช่น ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนธรรม ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนพิธี (๒) ผลกระทบด้านการศึกษาโดยรณรงค์ให้นำหลักคุณธรรม ศีลธรรม หลักจริยธรรมกลับเข้าสู่สถาบันการศึกษาให้ได้เรียนรู้ประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง (๓) ผลกระทบด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม การสร้างถาวรวัตถุให้กลมกลืนกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ต้นไม้ สัตว์ป่าทุกชนิดในสวนโมกขพลารามและกำหนดให้ผู้ที่มาปฏิบัติธรรมต้องให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย^{๑๙}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าพระพุทธองค์มีวิธีการสอนหลายแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งผู้เผยแผ่จะต้องศึกษาพุทธวิธีในการสอนให้เข้าใจแล้วนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และผู้วิจัยจะได้สืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นผลงานวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อพุทธบริษัทและผู้สนใจในพุทธธรรมทุกคน

^{๑๘} แมชีคมคาย คูมพันธ์, “การศึกษบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณี พระสุเมธาจารย์ (โรเบิร์ต สุเมธอภิกขุ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๙} พระไพโรจน์ อตุโล (สมหมาย), “วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

๑) การวิจัยเอกสาร (Document Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเข้าใจถึงแนวคิดและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒) การวิจัยภาคสนาม(Field Research) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโครงการ MONK CHAT ในวัดที่เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยที่กล่าวมาจำนวน ๒ แห่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์แห่งละ ๑๐ รูป ชาวต่างชาติแห่งละ ๑๐ คน

๑.๗.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาความรู้และความเข้าใจในพระพุทธศาสนาของชาวต่างชาติ โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ได้การตรวจสอบความสอดคล้องจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน ว่าสามารถวัดความรู้และความเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลแบบผู้สัมภาษณ์คนเดียว คือ มีผู้ให้สัมภาษณ์คือชาวต่างชาติเพียงคนเดียว กับผู้สัมภาษณ์คือผู้วิจัยเพียงคนเดียว ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured or Standardized Interview) คือมีการกำหนดคำถามเตรียมไว้ก่อนออกสัมภาษณ์ มีรูปแบบเป็นขั้นตอนในการถาม ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนจะถูกถามเหมือนกันหมด เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ เป็นวิธีที่เน้นบทบาทของผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ตอบได้ ผู้วิจัยจะบันทึกคำตอบต่างๆไว้

๒) แบบสังเกต (Observation Schedule)

ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือวิธีการที่ผู้สังเกต (ผู้วิจัย) จะเข้าไปอยู่ในหมู่ผู้ถูกสังเกต (กลุ่มตัวอย่าง) กระทำกิจกรรมเหมือนกับสมาชิกผู้ถูกสังเกต ผู้วิจัยใช้การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Complete Participant) คือผู้วิจัยจะเป็นสมาชิกรวมอยู่ในกลุ่มตัวอย่าง

๓) การตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ (แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต) ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกับวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน

ซึ่งมีรายนามผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก และนำคะแนนประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ ท่านไปคำนวณหา ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง หรือ IOC (Index of Concordance) โดยใช้สูตร

$$IOC = \Sigma R / N$$

(เมื่อ R = คะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านให้, N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ)

การแปลผล ถ้า IOC มีค่ามากกว่า ๐.๕ ขึ้นไป แสดงว่าเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ถ้ามีค่าน้อยกว่า ๐.๕ แสดงว่าเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือที่ขาดความน่าเชื่อถือ^{๒๐}

จากตารางในภาคผนวก จะเห็นได้ว่ารายการประเมินแต่ละรายการมีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ ๐.๖๗ – ๑.๐๐ ถือว่าผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือทุกรายการ และมีค่าความสอดคล้องเฉลี่ยของทุกรายการประเมินอยู่ที่ ๐.๙๐ [(๗+๑๐+๑๐)/๓๐]

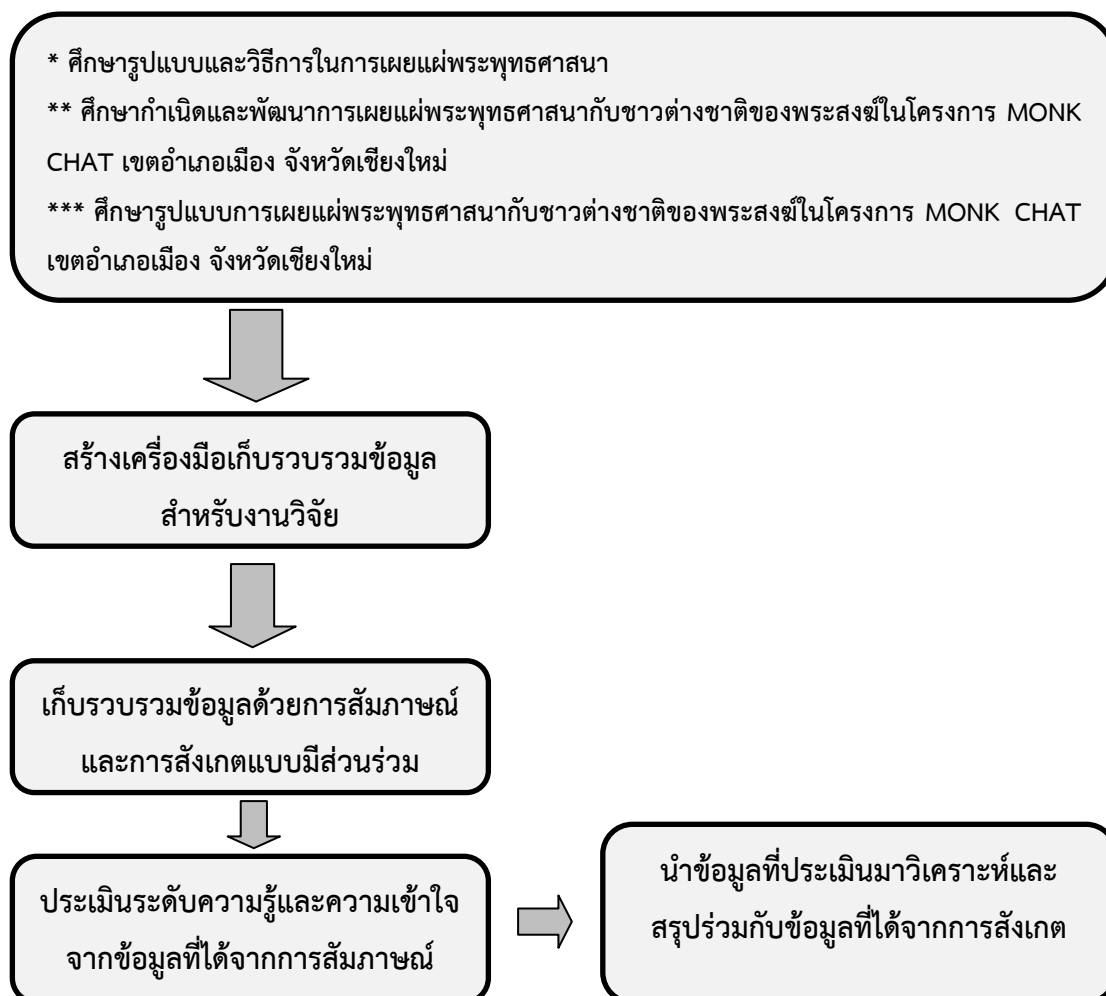
จึงสรุปได้ว่าเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความน่าเชื่อถือในเกณฑ์สูง สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยได้

๑.๗.๓ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้จะเริ่มจากการศึกษาเนื้อหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากนั้นจึงสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต และดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการประสานงานกับมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง(มจร. และ มมร.) เพื่อขอสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยจะทำการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมสนทนาธรรมกับพระสงฆ์และชาวต่างชาติ และบันทึกผลในแบบสังเกต

เมื่อได้ข้อมูลภาคสนามแล้วก็จะทำการประเมิน จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์คำตอบจากแบบสัมภาษณ์โดยเทียบกับเกณฑ์การประเมินความรู้ความเข้าใจ และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพ ดังต่อไปนี้

^{๒๐} ดูรายละเอียดใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, ศ., เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย, หน้า ๓๒๘-๓๓๐.

ภาพที่ ๑.๑ แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑.๗.๔ การประเมินความรู้และความเข้าใจ

การประเมินความรู้และความเข้าใจในงานวิจัยนี้ จะให้คำคำตอบจากการสัมภาษณ์เป็นคะแนน โดยใช้ค่าสถิติร้อยละในการสรุปผลการวิจัย และวิเคราะห์คำตอบจากการสัมภาษณ์ร่วมกับผลบันทึกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ในการให้คะแนนกับคำตอบแต่ละข้อจากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้ทำชุดข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงของคำตอบทุกข้อไว้ โดยข้อเท็จจริงนี้อ้างอิงจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และใช้ชุดข้อเท็จจริงนี้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความรู้และความเข้าใจในคำตอบแต่ละข้อ ให้การประเมินเป็นไปในหลักเกณฑ์เดียวกัน มีมาตรฐาน ไม่ผิดพลาดจากการลำเอียง ทศนคติ หรือความเห็นของผู้วิจัยเอง โดยมีรายละเอียดเกณฑ์การประเมินความรู้และความเข้าใจในภาคผนวก ฅ ผู้วิจัยจะประเมินจากคำตอบทุกข้อของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน โดยจะให้คะแนนคำตอบที่มีความรู้ความเข้าใจ

ตรงกับชุดข้อเท็จจริงที่จัดทำไว้เป็น +๑๐ และให้คะแนนคำตอบที่มีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ตรงกับชุดข้อเท็จจริงที่จัดทำไว้เป็น ๐ จากนั้นจึงรวมคะแนนและหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อให้ได้ผลสรุปการวิจัยในขั้นตอนสุดท้าย มีรายละเอียดคะแนนประเมินของคำตอบแต่ละข้อและผลคะแนนเฉลี่ยในภาคผนวก ญ การให้คะแนนจะพิจารณาเฉพาะคำตอบของกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่ได้อ้างอิงตัวแปรต่างๆ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ หรือตัวแปรใดๆ แต่มุ่งประเมินเฉพาะความรู้และความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชุดคำถามเท่านั้น

ส่วนข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของผู้ปฏิบัติธรรมชาวต่างชาติในภาพรวม ซึ่งได้จากการสังเกตอาการภายนอกและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงความคิดของผู้ปฏิบัติธรรมได้ ดังรายละเอียดผลการบันทึกแบบสังเกตในภาคผนวก ง ในงานวิจัยนี้จึงนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการสังเกตเป็นส่วนอภิปรายเสริมในผลการวิจัย ไม่ได้วัดผลในเชิงปริมาณ ซึ่งผลการวิจัยหลักจะมาจากการสัมภาษณ์ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ละเอียดมากกว่า ทั้งความรู้จำ ความเข้าใจ ความคิด การวิเคราะห์ และการประยุกต์ ซึ่งสามารถนำมาประเมินได้ว่ามีความรู้และความเข้าใจถูกต้องหรือไม่

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์ในการแบ่งระดับความรู้และความเข้าใจ โดยใช้ร้อยละของคะแนนเต็มเป็นเกณฑ์ ดังนี้คือ

คะแนนร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ ดีมาก
คะแนนร้อยละ ๘๐-๘๙	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ ดี
คะแนนร้อยละ ๗๐-๗๙	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ ค่อนข้างดี
คะแนนร้อยละ ๖๐-๖๙	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ พอใช้
คะแนนร้อยละ ๕๐-๕๙	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ ๕๐	อยู่ในเกณฑ์ มีความรู้และความเข้าใจในระดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงกำเนิดและพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับชาวต่างชาติของพระสงฆ์ในโครงการ MONK CHAT เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่